

СРСР

ВСЕСВІТ

К 87/6

1527

З М І С Т

Оповідання:

Без заголовку . . . Татіввілі

Вірші:

Чорний Берлін . . . М. Семенко

Нариси:

Англійські інтриги
в Афганістані . . . П. Кельвер

Білу пляму розши-
фровано . . . В. Бородкін

Кузня здоров'я . . . Л. Нодланд

17 годин на „Ком-
сомольці України . . . І. Л.

Атешга—храм огне-
поклонців . . . П. Погре-
бецький

Штучне сонце . . . В. Мазур

На обкладинці— фото „Ратау“—
підготовка до перевиборів рад

№ 4
27-го січня
1929 року

ВСЕСВІТ

ХАРКІВ,
вулиця Карла
Лібкнехта № 11

Фундатор В. БЛАКИТНИЙ

УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ В РОБІТНИЧІ МАСИ

фото А. Орловича

Минулого тижня до Харкова приїздили робітники—артемівці, щоб ознайомитися з культурними досягненнями столиці радянської України. На фоті—паровоз потягу, що привіз робітників з Донбасу.

БЕЗ ЗАГОЛОВКУ

Оповідання Йос. Татішвілі

Мудрий з мудрих, славетний лікар Нішамі йшов задуманий, схиливши голову і склавши руки на грудях.

Хо́да його була повільна, як і належить мудрецеві.

Він ішов так, наче не тільки голова, а й ноги його думали. Від думок хо́да його стала важча, Нішамі так ставив ногу, ніби хотів вдавити землю.

Було видко, що захоплений думками, він не помічав нічого, не знав куди йде. Довгий і білий одяг мудреця повільно колихався в темряві густого лісу на сірій рівній дорозі.

У лісі панувала тиша. Гілля вікодавніх дубів розкидалося, як могутні руки казкових велетнів, небо чорніло і хмурилося.

Смеркалося. Ніч западала серед дерев, обгортала дуби, нависала над землею.

Це були велетні-дуби, яким молився увесь нарід: дуби—єлище богів. Сюди прийшов мудрець Нішамі, царський лікар.

Тут ідол. Кімець дороги, серед лісу, сидить на горбу грізний, злий, непорушний.

Мудрець став проти бога, підняв голову й подивився на боввана. Мабуть він не сподівався, що думки приведуть його сюди, до свого джерела. Адже лікар замислився про те, що вирік цей бог!

Бог мав вигляд владаря грізного й немилосердного. Очі йому були рубінові. В руці мав золоте берло. Вдягнена в біле з расплетеними волоссям, захоплена молитвами перед жертovníком лежала ницьма діва—служниця огню.

Подивився Нішамі на бога та й знов подумав:

— Чи можна викувати старість безсилу?

Він мудрець і лікар. На цьому фаху він постарівся. Не раз думав про це Нішамі, та не знаходив відповіді. Думка ця зробилася сьогодні ще важчою.

— Чи зможе людина повернути собі молодість?

Перед очима йому весь час стоїть немічний і старий цар.

На ліжку лежав владар і жадібно ссав молоду кров.

Давно вже постарівся і знемощів цар-царів, і прилип до ліжка. Він вже не годен полювати, бенкетувати, воювати та кохати. Цар згадував свою молодість і вона знов ставала жаданою. Тоді замолоду його стрибок був подібний до стрибка тигра; його збрю міг підняти тільки він сам; з його конем ніхто не міг управитися тільки він; його стріла навдоганяла метелика в лету. Він підбив багато країн. Багато царів зробив

своїми данниками і безліч народів своїми рабами. У нього було тисяча жінок, вибраних, найвродливіших. З ними вкупі любив цар проводити ночі, уявляючи себе в раю. З усіх кінців йому досі надсилають на подарунок вибраних вродливих. Та тепер він безсилий. Ослабло тіло. Кров більше не грає по жилах, тихо тече, знехотя. А світ не постарівся. Сонце як і раніш грає й світить, місяць так само ніжний, а жінки ще кращі поставали. Серед жінок є і досі гарні, мов намальовані і приготовлені для нього дівчата, до яких він вже не може доторкнутися. Все минає. Тільки очі бачать і прагнуть.

І захотів владар знов бути молодим.

— Пів царства тому, хто поверне мені молодість! Уся моє скарбниця тому, хто здолає схвильовати кров у моєму тілі. Я звикаю від царства, величчя, багатства, усього, що маю, на задрять вороги і близькі, тільки дайте мені молодість.

Схвильовався двір, а вкупі з ним і все царство. Всі почали

фото "Раман"

шукати ліків, що дали старому молодість.

З усіх країв світу приїжджали лікарі: з Китаю, з Індії, з Іспагани, зі Сходу і з Заходу; з жарких країв і з холодних країв; купували тільки доходи голоси людини, скрізь шукали лікаря... Та від негайної хвороби ніде не знаходили ліків.

Слабий і грізний цар занепадав, дрямарчів чорніло раз більш і більш, і тремтів увесь двір, дріжало царство.

Цар бажав молодості, йому не хотілось вмирати, він хотів жити і жити людське перестало мацяти. Хто перелічить, скільки ком лікарям одрубано пали? Скільки посланців посаджено на палі за те, що вони спізнались привезти ліків? Скільки царедворів кинуте звирям за те, що розгніваному, знудьгованому, безнадійному і старому цареві щось не подобалося. Багато жертво принесе богам, та велителеві те не помагало. Жак понакраїну. Плач і стогнали стояли в замку.

Квітник вродливих жінок царевих смутився його слабкістю і нетерпляче зважав на його смерть, що давати насолоду новим владареві. Жінки думали про шлюбні одяги, в які вони одягнуться на смерть царя і в думці міряли себе ті шовки, що вони скидають перед новим владарем.

Нарешті цар-царів викавав старшого жреця і звелів йому: Ти завжди вориш, що бог, який одягався серед дубів,—могутній бог. Іди! Молись йому. Постысь! Не лишай його

Ташкент. Пам'ятник В. І. Ленінові. Збудовано його за проектом робітника т. Різуненка

жертвника без офір; відчини мої скарбниці і візьми там, що тобі сподобається. Тільки впроси в бога ліків на мою старість.

І в цьому лісі в божниці ось цього божка, тепер стоїть мудрець із шами, почались пости молитви жреців. Стояв жрець, було велике спячання і лилась жертвова кров. Захоплені молитвами жреці качалися по землі, курили ладаном та благали ліків у бога. Багато жертв закололи, багато ладану спасли, багато лантухів золота, перлів та дорогоцінних самоцвітів прийшло із царського палацу для бога і сповнило льох жреців.

Співнівши від тижневої молитви, неспання, жрець й ладану старший жрець заснув і бог уві сні сказав йому, що він візьме царя від старости.

З низько схиленою головою увійшов старший жрець до царської спочивальні і оповів радісну звістку:

— Великий бог і всемогутнє твоє ім'я! Цінна була твоя жертва, принесена богові і бог змішувався: уві сні сказав нам, в якій на грудях твоїх лежить дівчина в формі конюшини.

— Пів царства віддай мені тому, хто знайде цю дівчину! — вигукнув цар.

Про цареву обіцянку дізнався увесь народ. Легкі і бістрі коні рознесли цю звістку скрізь. Люде ганялись за царськими гончакми, як мушкетери за гончакми. Скрізь країну огодили багатих і бідних, багато невинних людей вбили червоною кров'ю. Багатом завладало серце з переможцем. Не було пильги за вельможам, ні рабів, ні бідним селянам.

А дівчини з родинкою як конюшина не знаходились.

Цар лютував! Невже ж у цілому царстві нема такої дівчини?

І кожного гонця, який повертався без дівчини, садували на кайданах перед тобою. Вирік буде твій. — Зрадувався цар-царі!

Розійшлася чутка, що багато людей похотіли своїх дочок, похотіли розшуку викрадених, вбивства, казні. В'язниці були переповнені неповинних; по вулицях містах, та неприступних місцях з'явилися царські люде та шпіони: світ переповнився жахом та страхом.

А дівчина з родинкою в формі конюшини не знаходилась.

Молодий пастух лежав на траві, поклавши голову на коліна коханої. Ліс шелестів. Пастух дивився в очі прекрасної дівчини його серця.

Музей ім. В. І. Леніна в Москві. Кабінет В. І.

БОРІТЬБА ВІКАРАГУАНСЬКИХ ПАРТИЗАНІВ З АМЕРИКАНСЬКИМ ІМПЕРІАЛІЗМОМ

фото „Рамат“

Вже понад два роки точиться завзята боротьба нікарагуанських партизанів під проводом генерала Сандіно проти американського імперіалізму. Хоч сили надто нерівні—американський імперіалізм часто терпить поразки від невольного Сандіно, що став вже легендарним. Нещодавно в одній сутичці партизанам вдалося захопити американський прапор. Цього прапора передав Сандіно через Густава Магадо представникам комітету „Геть руки від Нікарагуа“—проф. Р. Рамосові (комуніст) і Урсуло Галванові. На фоті показано момент передачі прапора в будинкові американської антиімперіалістичної ліги

кайданах перед тобою. Вирік буде твій. — Зрадувався цар-царі!

Щедро надарив гонця. Зрадувався і весь царський двір. Всі вільно зітхнули. Минув страх. Вельможі вітали один одного із щасливим кінцем...

Цар велів улаштувати бенкет. Почалися свята. Запросили гостей. Палац оздобили золотом тканиною і квітами. Курили пахощами і запалили смолоскипи.

Дві пари очей палади невинним коханням молодих сердець, та очі дівчини оповивав сум.

— Серце мов! Хочеш знайти дівчину з трьома листочками і стати царем? Адже владар обіцяв пів царства?!

— Так, я не від того, але я не став би царем; я знову остався б твоїм рабом.

Наа тихенько підвелася, розвітнула комір і соромливо показала коханому свої груди.

Пастухові затуманилися очі!

Багатство, величчя та царство були перед ним і все це було у нього у руках.

— Іди скажи про це цареві, зробишся сам царем. Чи багато буде таких як я!—промовила дівчина і пильно в очі йому подивилася.

Все даремно! Молодому пастухові не поодому царство ні багатство, ні якесь інше щастя, крім своєї Наа. Тільки в коханні все щастя на світі! Нікому він не віддасть своєї Наа, нікому не віддасть свого кохання.

Місячної ночі казково-бістрі коні мчать по темних горах, молодий пастух везе свою кохану, втікає, від гонців, багатства і царства. Він хоче далеко відвезти царицю свого серця, відборонити її від смерті, врятувати своє кохання.

* * *

В цареву спочивальню вбіг гонець: обличчя веселе, сміле. Згідно з церемонією він повинен був впасти ницьма, доповідаючи цареві, та радість велила зламати звичай:

— Знайшли, о великий царю! Знайшли ліки! Ведуть дівчину з родинкою—трьома листочками. Вона прекрасна, як сонце, що сходить, і ніжна, як ранній легіт! Радій, непереможний! Вернулася молодість!

— Де вона? Де знайшли?

— До заходу сонця буде тут, край тебе. У темному, горяному густому лісі знайшли її. Молодий раб віз, щоб сховати її. Та вірні слуги твої добре пильнували. Спіймали і везуть!

— Хто насмілювся вкрасти мою власність? Хіба все, що в мову царстві, не мов? Хто цар мої ліки, хто хтів відвезти три листочки.

— І він стане в

Барди та поети грали, співали і славили всемогутнього. В залах забили волограй. Задзюрчала вода. Так повинна була заграти та задзюрчати кров царя. Танцівниці крутилися в легкому танку навколо ліжка велителя. Ступнево повітряно спадали тонкі ткани з їх тіл, і перед царем, повним радощів, в екстазі танка п'яніли голі жінки. Вони хотіли схвилювати пригаслу силу царського тіла, щоб владар зараз таки пережив ту солодку втіху, яку йому дасть відмолодження.

Царів жартівник качався поміж ногами танцівниць і сміявся :

фото „Ратая“

т. Б. А. Антонов-Овсєнко, кол. пов-пред СРСР в Чехословаччині, призначений Союзним Раднаркомом пов-предом СРСР у Литві. Портрета Б. А. Антонова-Овсєнко зроблено худ. Шац-Меєрсон

пахошами. Для старости мусіла загинути молодість і кохання. На царя не дивилася вродливиця. Її понурений погляд бачив тільки свого милого, кинутого в кайданах перед царем.

Намилувавшись дівчину, цар глянув на молодого пастуха і звелів своїм слугам:

— А цього киньте у в'язницю! У глибоке підземелля.

Йому тепер ніколи. Він тепер мусить думати про своє слабе тіло. Вип'є ліки, стане молодим, то знайде час до зрадника раба.

А тепер:

— Скоріш! Напувайте мене молодого кров'ю!

У Наа в'дрили артерію. Хорий цар припав до крові, що була червоним фонтаном і почав пити. Цар жадбно пив кров з радощами без перестану. Цівкою була молода кров, сповняючи рота цареві. Слабий не встигав спивати всю кров, що витікала з грудей і вона розливалася. По вусах і бороді про-

— Ці ліки не нові, царю! Жреці обдурять тебе! Відколи світ стоїть, людина п'є людську кров і з того живе. Та щоб удруге родилися, того ще ніхто не бачив.

Місяць зазирнув у палац, коли перед ліжком царя поставили чарівну Наа зі зв'язаними руками і тут таки на підлогу кинули пастуха в кайданах.

Ніжна врода дівчини здавалася ще кращою від жаху перед близькою смертю.

Вона затремтіла на цілому тілі, коли їй розтігнули ком'р, відкрили груди і цареві показали родинку — три листочки.

Дрїжала дівчина з поглядом гавелі.

На смерть привели її с-ди і зустріли співами, музикою, танками й пахошами.

тяглась червоні смужки і червонили сивину. Кров капала в шовкове ліжко.

Тремтячи дивилась дівчина, як її кров переходила у дряхле тіло владаря, як цар не поспіваючи її пити проливав її на підлогу. Сльози її мшались з кров'ю. Наа хотіла бігти, шукала визволителя, але він сидів у глибокім склепі! Гинула молодість кохання, життя; кров'яними краплями кропився мозаїчний мрамур підлоги і червона кров сїдала на ній нові квітки. А цар душила кров: безсилий не поспівав пити молодої крові, що біла з грудей і дух забивало йому.

От розіллялася крапля крові, упала на холодну підлогу і загуєла. До неї приєдналася друга крапля.

Раптом холодний мрамур розійшовся і серед тих крапель виросла роза: ніжна, гарна, запашна, молода й червона, як кров. Чим більше стїкала кров на підлогу, тим більш слабшала Наа і наближалась до смерті; але її кров, що текла на підлогу, в'дразу оберталася в розу і зливалася з першою розою. Зростала одна роза, велика, красна, зростала на крові молодості і кохання.

Наа вмирала, роза росла, а царя давила жадоба...

Килим відхилився і до покою увійшов мудрий понад мудрі славетний лікар Нішамі.

— Я прийшов, царю, сказати, що жреці помилилися: ліки ці не пом'чні. Цілий тиждень думав я про це, і тепер дійшов до такого висновку: молодий завжди молодий, а старий завжди старий.

Нішамі спізнився. Наа зійшла кров'ю, впала з крісла і вмерла коло рози, що виросла з її крові. Цар був вже неживий.

* * *

Молодий пастух міг видати дівчину й стати царем. Але він дав перевагу кохання над царюванн-м. За те варод, повставши, виз-олив його з в'язниці.

Він розбив і зруйнував божка, який навчив людину пити людську кров.

Пастух оселився біля рози, що виросла з крові його коханої і дав зарік, що ніколи не одружиться з іншою.

Перекл. з грузинської мови Г. Горський

фото „Ратая“

Рефортістські профсоюзи Мексики почали кампанію проти теперішнього уряду й президента Портеса Хіля. Портес Хіля висвнуто було на президентів селянськими організаціями та незалежними робітничими профсоюзами. Хіля намагався провести ліву політику. Мексиканська федерація праці вел кампанію проти Хіля тому, що вона мав тісний зв'язок з Американською федерацією, що є агентом капіталістів які не задоволені анти-імперіалістичною політикою Портеса Хіля.

Медаль-плакетка, виготована на монетному дворі до 5 річчя з дня смерті Ілліча

ПЕРЕХОД ОТ КАПИТАЛИСТИЧЕСКОГО ОБЩЕСТВА,
РАЗВИВАЮЩЕГОСЯ К КОММУНИЗМУ В КОММУНИСТИЧЕСКОЕ
ОБЩЕСТВО, НЕВОЗМОЖЕН БЕЗ "ПОЛИТИЧЕСКОГО
ПЕРЕХОДНОГО ПЕРИОДА", И ГОСУДАРСТВОМ ЭТОГО
ПЕРИОДА МОЖЕТ БЫТЬ ЛИШЬ РЕВОЛЮЦИОННАЯ
ДИКТАТУРА ПРОЛЕТАРИАТА.

ЛЕНИН "ГОСУДАРСТВО И РЕВОЛЮЦИЯ" ГЛ. V § 2
(СОБР. СОЧ. Т. XIV Ч. 2)

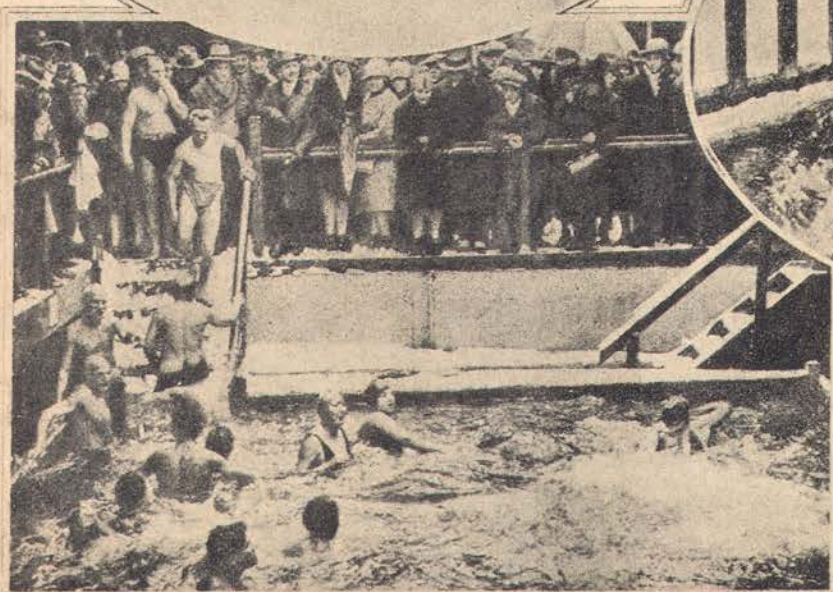
(НАПИСАНО В АВГУСТЕ - СЕНТЯБРЕ 1917 Г. В ШАЛАШЕ)

ПРИКЛАД ГІДНИЙ НАСЛІДУВАННЯ

Їм ніколи не буває холодно. У снігу—тепліс. Ліворуч, в овальній частині—соняшні ванни, взимку—снігові

Мати окунає хлопчика 2 років у воду при температурі повітря в 5° нижче нуля. Ліворуч в басейні купаються навіть коли воду затягнуто льодом та навкруги сніг (Відень). В Європі давно випробовують нові методи зміцнення здоров'я. Звичайно не кожна людина може дозволити собі таку розкіш. Але кожна здорова людина може його в такий спосіб зберегти й загартувати

Чорний

М. Семенко

Мал. П. Булаховського

Чорний Берлін
зустрів мене
гуркотом важких
машин
чорний Берлін
зустрів мене в грудні
димом
своїх
відтулин.
чорний Берлін
осліпив мене
гулом своїх
огнів
чорний Берлін зустрів мене
чужоземця
гранітом генеральських чобіт.

Чорний Берлін вразив мене своїм рухом
легким покотом тисяч і тисяч авто
чорний Берлін заволів
мою душу
своїми
випарами
і придавив мене
чужоземця
чорний Берлін придавив
мільоном
своїх
яг.

Чорний Берлін —
спрут
з безліччю в'юнських і пожадливих щупальців
і в ньому безліч холодних
мертвих
важких статуй, і башт
і похмурих
палаців.
Веселим гуркотом
своїх підземок і залізничних
узлів
чорний Берлін говорить
також
що він є центральна магістраль
старої і могутньої
нації.

Чорний Берлін
зогрів мене
чужоземця
в стінах невеличкої
залі
де зібралась
комфракція
німецької громадської організації.
І стало зовсім ясно
що й тут
іде
вперед
життя
що йде нове життя
і штовхав його
пролетаріят.

В чорний Берлін
вступлять
когорти стрункими лавами
з
червоними
прапорами
революційної перемоги
і потухнуть огні торговельних
реклам —
але вогні не потухнуть:
червоний
Берлін
прокинеться рано вранці,
робітничий Берлін над вечір засвітить
нові
вогні.
От чому я вже тут не чужоземець.

АНГЛІЙСЬКА ГРА В АФГАНІСТАНІ

фото „Ратану“

фото „Ратану“

Полковник Ловренс, співробітник контр-розвідок, інструктор реакційного повстання в Афганістані

КОЛИ падишах Аманулла під час своєї подорожі по Європі перебував у Лондоні, англійці дуже „привітно“ зустрічали гостя: йому показували маневри військов, могутню флоту, могутні авіоескадрилі. Але падишахові не пощастило завітати до того будинку, де міститься Інтеліженс-Сервіс, — служба британського шпигунства й інтриги. А здається, що то була б для Аманулли найцікавіша візита. Саме в Інтеліженс-Сервіс снуються дипломатичне павутиння, що повинно загальмувати національно-визвольний рух Афганістану. Не може

британський імперіалізм помиритися з думкою, що країна, яка сторіччя була під його фактичною владою, раптом скинула свою опіку і пішла власним шляхом. Не може Британія терпіти вільного й незалежного сусіда попліч такої непевної колонії, як Індія.

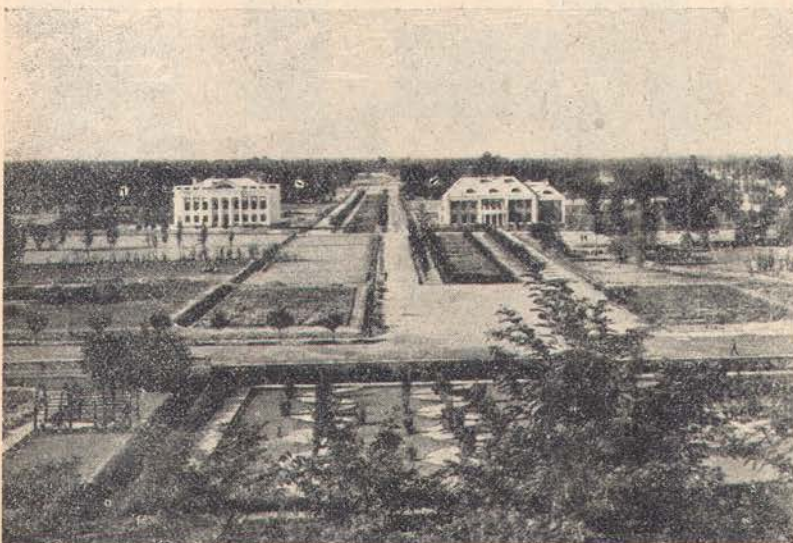
Проте, цілих десять років, що минули з дня перевороту й переходу влади до

фото „Ратану“

Одна з вулиць Кабула

фото „Ратану“

Сучасний Афганістан. Нова столиця — Дар-Уль-Аман, у 8 км. від Кабула

Тип афганця

Аманулли-хана, Англії не щастило запалити полум'я контр-революції в Афганістані (коли не рахувати прибокованого Хатинського повстання).

Реформаторська діяльність Аманулли розвивалася дуже успішно, країна невхильно посувалася вперед на шляху економічного й політичного зросту. Молода торговельна буржуазія сприятливо ставилася до реформ і європеїзації Афганістану, бо така політика в дпоідала її вимогам. Але ж фанатичне дух вництво й феодалний землеволодіння одразу стали в опозицію, бо перші втрачали свій авторитет, а другі — всі старі привілеї й необмежену владу місцевих царків.

Повернувшись до рідної країни після європейської мандрівки, Аманулла з новою енергією зазирнув навколо реформ, бажаючи налагодити репрезентативну форму правління, відібрати освіту з релігійництва, дати деякі права жінці. До Афганістану було запрошено вчителів і інженерів з Європи, а були послано афганську молодь вчитися.

Останні події створили в країні досить напружену атмосферу. Особливо не до вподоби муллам припали накази, скеровані на звільнення жінки, а послаблення влади шариату.

Момент здався Інтеліженс-Сервіс цілком слушним. Створилися сприятливі умови зняти повстання під попором рідної о руху на оборону Ісламу.

Англійський полковник Ловренс, відомий організатор два роки тому контр-революційної змови в Туреччині, що мав „складати в Афганістаном торговельну угоду“, якимось чудом спинився в непрохідних горах країни, недалеко від індійського кордону, серед повстанців. Вістали племена, що й досі перебувають під владою князів і в духовному полоні мулл, були тим матеріалом, з якого агенти Інтеліженс-Сервіс збили контр-революційне повстання.

Навколо повсталих племен скупчилися незадоволені новим курсом держави, всі, кого блюче зачепила реформаторська політика. За кілька днів б ітвітники облягли столицю країни, Кабул, але примушені були відступити під натиском урядового війська. Характерна деталь — під час облоги Кабулу над містом літали англійські аероплани, при чім повстанці навіть не думали стріляти по них,

Щоб заспокоїти реакційні сили, Аманулла примушений був впровадити деякі реформи. Проте, бунтівники не задовольнилися цими поступками й вимагали уходу падишаха.

Незабаром воєнна ситуація перейшла на бік ворогів Аманулли: вони вимагали підсилення не тільки людськими, але й технічними (що свідчить про наявність налагодуваної служби постачання в британському колоніальному війську) й розвили контр-наступ.

Державна армія не змогла стримати цей наступ і контр-революційна армія захопила Кабул.

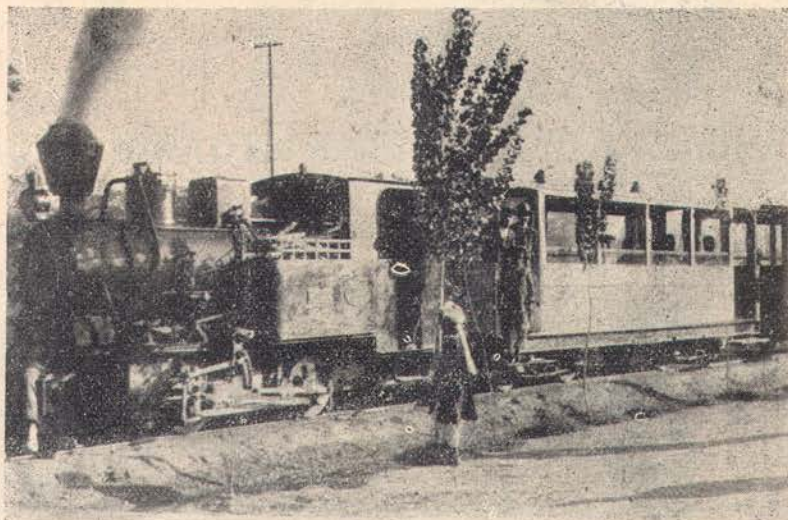
Щоб припинити національну боротьбу, яка виходила на руку Англії, падишах Аманулла добровільно зрікся престолу на користь брата свого Інаят-Уллы.

Проте, й Інаят-Улла примушений був залишити Афганістан.

На престол вступив представник реакційних племен Бача-Сахао, що на оз-

наку своїх почуттів до Англії прийняв імя Хабібulla (останнього англофільського еміра). На цей раз Англії пощастило на деякий час затримати визвольний рух Афганістану.

фото „Ратау“

Вузкоколійна залізниця в Кабулі

Однак, тимчасовість цієї затримки очевидна.

Не можна зупинити „колесо історії“. Тимчасова перемога реакції лише на короткий час повернула наразі Афганістану до загребущих лабетів англійського імперіалізму.

Як показують останні газетні повідомлення — Аманулла-хан ще не здав своїх позицій. Він має широкі прихильників у національностях північних провінцій країни. Виступають активно проти уряду Бача-Сахао й племена інших провінцій — огже становище його ще не певне.

Доводиться згодитися з думкою „Таймса“, що Англії покінчили з Амануллою, але далеко не покінчили ще з його реформами.

Павло Кельвер

ДО ПЕРЕВИБОРІВ РАД

Фото „Ратау“

Біля сельбуди. Село Гвоздево, на Київщині

АРТЕМІВСЬКІ ПРОЛЕТАРІ В СТОЛИЦІ УКРАЇНИ

В БУДИНКУ ІМ. В. БЛАКИТНОГО

ПОНАД 300 пролетарів — артемівців прибули до Харкова. Прибули з метою ознайомитися з українською культурою, власними очима побачити пролетарську столицю і її досягнення.

Робітників—гостей з Донбасу радо зустрічали представники радянської влади, товариші з заводів і фабрик, письменники.

Потяг, що привіз робітників до Харкова, одразу ж став центром, навколо якого створився величезний мітинг. За трибуну був паровоз.

Артемівців вітали представники партії профсоюзів, преси, літератури.

Артемівці переказали палке привітання трудящим Харкова від робітників копалень та металургічної промисловости Донбасу.

Потім незвичайні гості зараз же почали знайомитися зі столицею України. Під проводом письменників вони обійшли музеї, виставки, радіо-передачу, зоосад, редакції газет та інш.

Увечері робітники Донбасу одвідали театр „Березіль“. В театрі їм показано було „Мікадо“.

Тут з промовами виступили: представник ВУРПСу т. Рабічев, представник письменників т. І. Кулик, нар. арт. Республіки Лесь Курбас, Остап Вишня.

Частина робітників одвідала також і Наркомос. Нарком

Наркомату. Робітники просили допомоги їм прилучитися до української радянської культури.

Тов. М. Скрипник заперечив робітників, що Наркомос і місцеві органи охоче підуть на зустріч побажанням делегації.

Заступники Наркомоса т. Приходько та Подольський ознайомили робітників з роботою різних відділів Наркомосу.

В прикінцевій промові т. Скрипник зазначив, що Український пролетаріят, у значній міру русифікований за часи царату, поступово знов опанує свою національну культуру. Своє ознайомлення зі столицею України робітники закінчили, відвідавши будинок ім. В. Блакитного.

Зустріч з письменниками створилась у справжню вечірню. Вітали робітників т. т. А. Хвася, С. Пилипенко, і Микитенко. Письменники ознайомили гостей з уривками своїх творів.

Все, що донбасівці чули й бачили, створило на них сильне враження. Вони бажать бачити себе робітників культури, сподіваються, що не востаннє прощиться така зустріч—і заперечують, що коли вже український пролетар взявся за діло культури, то воно піде невпинно вперед до кінцевої мети.

Артемівці серед письменників. Ліворуч — Остап Вишня, праворуч — Петро Панч

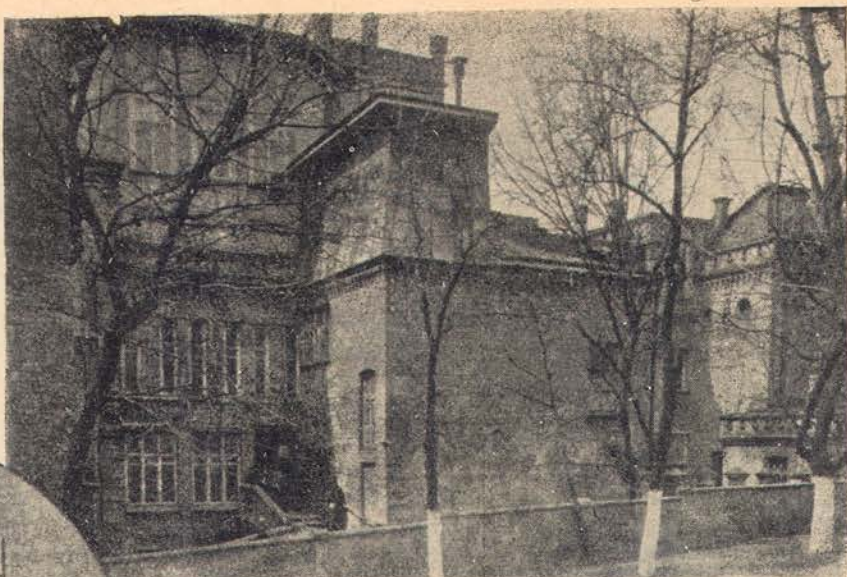
Артемівці серед письменників. Сидить посередині В. Сосюра, стоять—І. Кулик, А. Любченко

КУЗНЯ ЗДОРОВ'Я

ЗМЦНІВШИ після революційної хуртовини, після чотирнадцяти змін уряду, загоївши рани, здобуті в огні громадянської війни, наші будинки піправивши зруйновані від шрапнелі будинки, Київ має намір стати за базу оздоровлення пролетарів. Чимало бальнеологічних закладів, будинків одпочинку, санаторій давно здобули для нього це право. Один із найпоказовіших на Україні санаторіїв — це четвертий психоневрологічний.

За парканом, що виходить на тилу алею Бульварно-Кудрявської вулиці, стоїть найвишайнісінька на зовнішній погляд садиба. На

Головний корпус санаторія

Сеанс гіпнозу над хорими

спецді до неї влітку щиро росте трава, чути сильний дух пірамідальних тополь, що ростуть навколо садиби. А проте роботу в ній робиться, не зовсім звичайну.

Тут міститься невеличка ремонтна майстерня, де ремонтується мозок. Тут є чимало шпих, розбитих від катувань війн імперіалістичної та громадянської. Тут ми можемо зустріти безнадійного хворого з носом, що висох та почервонів від довгого п'яцва.

Вона має для громадянства свою ціну і воно хоче повернути його в нормальні умови. Нарешті тут можна зустріти нервово та психічно хорого хворого, що виснажив мозок на фронті соціалістичного будівництва.

Усі вони прийшли сиди шукати адов'я.

Два поверхи корпусу з довгими коридорами живуть своєрідним життям. Тут є палати хорих, проте тут немає атмосфери лікарні. Ліжка стоять по два по три у кімнатах різноманітно мебльованих і нагадують нам міський готель. Години хорого минають тут не так однотанітно, як по лікарні. Росклад денний кожного хорого повний різних процедур: гідропатії, електризації, масажу, то-що. Тут так само твердо пильнують години спочинку хорого, як і в санаторіях Союзного масштабу. Різка відміна цього санаторія від санаторіїв курортних тільки в тому, що тут немає кліматичних умов, немає природних багатств різних мінеральних вод та болота. Але тут є сама наука, та сама медицина з усією можливою технікою.

Ознайомившись з життям палат і промичувши стрічковий коридор, робити поворот, що приводить тебе до нижнього поверху. Тут відділення гідропатії. Лава ванн з водою, насиченою вуглекислотою, чекає на хорого, що роздягається. Тут поруч душ Шарко посилає на хорого сильну цівку пари. За стінкою чути шум. Це розпочав роботу водяний душ, замінений на паровий різної конструкції.

Так на кожному завороті незвичайна для нас обстановка. Важко пояснити людині без підготовки ті впливи, що їх зазнають хорі, перебуваючи в санаторії. Але видно й од хорих чути, що вони зазнають великого поліпшення здоров'я. Простеживши за кожним хорим зокрема від моменту його вступу до санаторія й аж доки він з нього вийде, можна побачити, як дивно

змінює його перебування у цім санаторії. З непривітного, похмурого хорого з очима, що дико блукають у далечині, з принесеного на ношах каліки або старого п'яниці, що похмуро та безнадійно дивився на життя, наново створено людину, що мріє за нове життя, сміючися згадує за далеке минуле. Її знову повернуто до громадянства, вона знову ходить своїми ногами, вона знову посміхається до наступного дня. Чимало чутливості виявляють лікарі у поведженні з інтимним боком внутрішньої історії пацієнта.

Доводиться тільки жалувати, що такий цінний заклад перебуває у скрутних матеріальних умовах і розгорнув стаціонарне лікування тільки для 120 хорих. Усього тут, протягом дня, переходить 500 чоловіка, що їм подається амбулаторне лікування.

Загалом санаторій — велике досягнення Радянського Київа.

Л. А. Нодлянд

Кабінет електролікування. Посередині — відділення гідропатії. Видно кабінки вуглекислих ванн і загального парового душа

Дилі підвільні розширення

Нарис Валентина Бороккіна

ТАМ, де збігаються кордони чотирьох держав: СРСР, Афганістану, Хіни й Британської Індії—підноситься Памірське узгір'я. Ніби рука якогось велетня вхопила стрілиці Тянь-Шаю й Гіндукушу, Куень-Лууну й Гімалаїв і звязала їх у вузол з гірських кряжів, річкових долин, озерних басейнів і високих, вкритих вічним снігом скель.

Ще до останніх часів Памір залишався в значній частині своїй білою плямою на мапі. Південний майже на 4000 метрів над рівнем моря він вражав своєю негостинною природою, яка ставить дослідникам найсуворіші вимоги що-до здатності переборювати перешкоди, звязані з полорожжю по „підніжжю смерти“—Ра-і-тог, як звали цю дику країну в старовинних перських рукописах. Але більш знайоме нам, навіть зі шкільної лави, ім'я „Дах світу“, яке дав невідомому узгір'ю хінський мандрівник Сюань-Цзянь мало не півтори тисячі років тому.

Надзвичайні труднощі, з якими звязано промикування углиб Паміру, спричинилося до того, що на протязі останнього тисячоліття дослідників „Даху світу“ нараховується одиницями. В тринадцятому віці його перетяв славетний мандрівник Марко Поло, через три століття—взуїт Гоес, а потім про Памір забули аж до того часу, поки поступово посування російського імперіялізму в середній Азії знов не притягнуло уваги до цієї країни. За останні півсотні років Памір відвідали вчені й дослідники мало не всіх держав—тут були крім росіян, німці, англійці, французи, чехи, індуси, шведи, данці. Але мало хто з них добувся до серця Даху Світу й ніхто не діставсь до того мітичного плята, на якому—за словами таджиків Рушану—живе невідомий нарід, що нікого не пускає до себе, щиро охороняючи й без того неприступні підступи.

Ось чому підчас 200-річного ювілею Всесоюзної Академії Наук задумано було експедицію дослідити невідомий до нашого часу край, що росташувався на захід від озера Кара-Куль до Дарвазьких гір.

Щоб як найкраще розв'язати поставлене завдання, експедицію—зліснити яку пощастило лише в 1928 році—було організовано як велике спільне з німецькими вченими заповзяття.

До складу його увійшли під головуванням одного з найвідоміших наших альпіністів, секретаря Раднаркому СРСР, тов. Горбунова, 16 російських вчених і альпіністів і 11 німецьких.

Раянські та німецькі вчасники наукової експедиції до Паміру
X начальник експедиції Н. П. Горбунов, XX Н. В. Криленко
XXX провідник німецької групи проф. Рікмер-Рікмерс

міших наших альпіністів, секретаря Раднаркому СРСР, тов. Горбунова, 16 російських вчених і альпіністів і 11 німецьких.

З боку СРСР брали участь геолог Щербаків, памірознавець Корженевський, мінеролог Лабунцов, астроном Біляїв, метеоролог Рейхард, топограф Ісаєв та інші, а також альпініст Криленко, Розмирович, Шмідт, Россель.

Німецьку науку репрезентували шість вчених і п'ять найкращих і досвідчених альпіністів з видатним дослідником Туркестану проф. Рікмер-Рікмерсом на чолі.

Далі експедицію супроводжали кіно-оператори й великий штат технічних співробітників, охорона й допоміжний персонал.

Вже самий перелік учасників Памірської експедиції показує її всеосяжний характер, різноманітність поставлених їй завдань. Паралельно з вивченням географічного рельєфу невідомої країни й геологічним дослідженням її льодовиків і сніжних вершин вчені мали ближче ознайомитися з тваринним населенням Даху Світу, перевірити його кліматичні умови, зібрати матеріал, що характеризує його мінералогічне обличчя. Також були в плані експедиції питання лінгвістичні й етнографічні, а наявність короткохвильних радіостанцій дозволяла перевірити певність цього засобу сполучення (далі радіо добре прислужилося й дозволило налагодити зв'язок з Москвою).

З невеликого міста Ош у Киргизській республіці експедиція вирушила в складі понад 60 людей з караваном у 160 коней і 60 верблюдів.

Перший великий табір розкинули в Алайській долині.

Звідси через високі гірські перевали, розподілившись на групи, дослідники подалися до різних пунктів країни, де з тимчасових таборів було організовано підняття на гори й льодовики.

Через високогор'яну Алайську долину й Заалайську стрілицю, що підноситься в середньому на 5—6 кілометрів, дослідники дісталися озера Кара-Куль.

Хоч назва його „Чорне озеро“—й дає на розум, що воно

Пам'ятник В. І. Ленінові на майдані в Хорочі—головному місті Паміра

нає собою похмуру масу чорної води, але навпаки всі учасники майже описують чудову красу його.

Кара-Куль росташовано в долині серед високих гір, вкритих вічними льодовиками й снігами. Навколо його пустеля—дерев не зростають на висоті в чотирі кілометри, рідко-рідко зустрічаються гірські барани, ведмеді та орли. Вода в озері чудова—вона відбиває всі кольори блакитного—від ніжної бірузи й до соковитого кобальту.

Коли навколо нависають суворі хмари, гудуть вихори, небо над озером чисте, як зачароване, і сонце дивиться в спокійну гладінь вод.

Але природа пустельна не тільки навколо Кара-Куля: в самій воді якість соли не дають жити риби й холодна і прозора вода мертва.

Кара-Кульський краєвид дуже характерний для Паміру—лише по найвищих річкових долинах зустрічаються зелені луки, ліси й чагарники. Лише по плодючих долинах Пянджу можливі початки хліборобства й селянства.

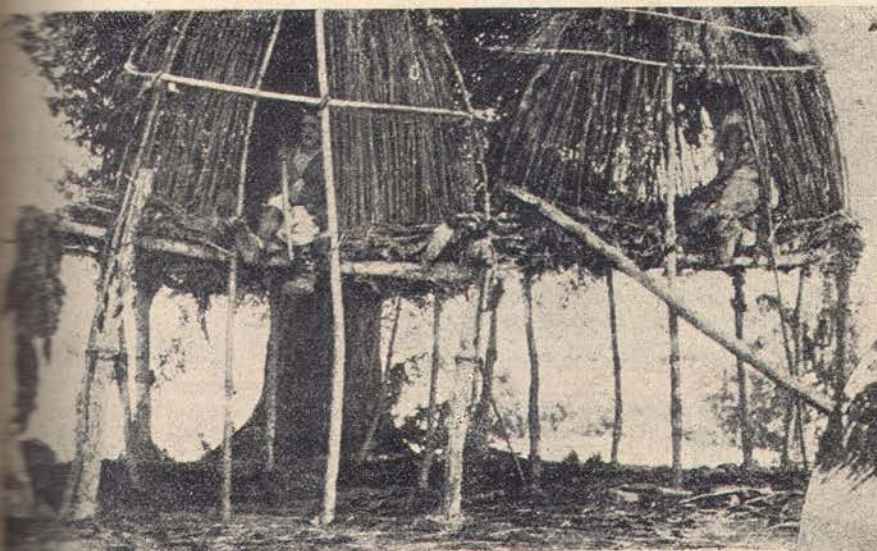
Проте, такі зелені острови не часто трапляються на мапі Даху Світу—майже весь він являє собою негостинний край, вбога природа якого не дає людині жодних засобів до існування.

Там, де з землі пробивається травка й низькорослий чагарник дозволяють годувати худобу, кочують киргизи-скотарі. Вони й досі перебувають на низькому ступні культурного розвитку, живуть у халабудах, ведуть примітивне господарство. Надзвичайно суворий клімат й різкі хитання температури (не дарма кажуть, що в Памірі за добу минають чотири сезони року: вночі зима—замерзають річки, ранком весна—льод тане, влітку літо—річки випарюються й увечері осінь—знову замерзають) майже відбиваються на стані здоров'я не тільки мандрівників, але й місцевого населення. До того ж гірська хвороба утруднює довге перебування на висоті понад три кілометри.

Тільки на снігових вершинах учасники експедиції почували себе краще, проте, по високих долинах й узгір'ях вони зазнавали таких класичних бурь, що їм нема подібних на всьому світі. Де крім Паміру бувають морози у сутінку й 10—15° тепла на сонці? Де випадкова хмарка закрила сонце, може спричинитися до замерзання води?

Перехід Кизил-Арт, оздоблений пірамідою рогів баранів-аркарів. Киргизи вважають це місце за святе

Мандрівки врятовуються від комарів у куренях-дашках, побудованих на відстані від землі. Праворуч, в овалі—тов. Криленко, що дістався льдовиків

Важко Паміру капризні, як і повітря. Опівдні караван міг перебрести невеликий струмочок, а поворотітьма наразитися на бурхливий потік, перебитий через який мало не коштувала дослідникам життя.

Але труднощі мандрівки лише підстобували учасників експедиції досягти їх. До Москви дослідники повернулися з великою здобиччю—з великою кількістю рослин і довгий список підняти на височенніші гори Паміру, де вони побували на вершині шпильо Леніна (понад 7000 метрів); побували на дюжину верхів у 6000 метрів заввишки й перевірили висоту ще трьох десятків 4—5 кілометрових вершин. Зараз в Москві вчені вчилися коло вивчення зібраних колекцій і скла-

дання географічної мапи тої білої плями, що псувала обличчя Паміру. Багатющий науковий багаж, привезений з Даху Світу, обіцяє збагатити людське знання силою нових даних.

Ми ще повернемося до них, коли по музеях і лабораторіях буде перейдено останній етап одної з найцікавіших наукових подорожей нашого віку.

17 ГОДИН НА "КОМСОМОЛЬЦІ УКРАЇНИ"

Молоді слав'янські аеронавти перемогли повітря.

30 молодих робітників слав'янських заводів вже другий рік вивчають аеронавтику й перемагають повітря. Коли на початку листопада почалися всесоюзні повітроплавні змагання, ТДО з'явився в армії терміново надіслати слав'янському гуртові молодих аеронавтів телеграму:

— Виїдьте Москву аеростатом "Комсомолец України" на повітроплавні змагання.

Гурток охоче прийняв виклик. 11-го листопада о 4 год. 15 хв. "Комсомолец України" вже з'явився над Москвою, над її вулицями й провулками, палацями й величкими дерев'яними хатами. На борту аеростата був комсомолец пілот, член гуртка, Тарасов що наважився в корзині аеростата летіти в невідомі, невидані повітряні простори. Він один із небагатьох, що ці простори відкрили, що перемогли повітря.

— Потягнули мотузки,—росповідає т. Тарасов, що після своєї експедиції приїхав до Борисова,—пустили газ, одстартували й за кілька хвилин я бачив уже, як московськими вулицями посувались, повели комашки—люде. Згодом вони зникли. Шар піднявся вгору. Кінь сидів на борту корзини й обдивлявся по небу. Ми прорізали туго. Ми наче посувались молочними річками. Я дивився на приладдя. Усе зароджувалось побожванням, бо що хвилини все більше й більше стає. Ми летіли над болотами. Ми вибирались з болота... Аеростат протікав і знижувався. Як би тривало далі, ми за кілька хвилин могли б опинитись у грузьких болотах.

Я був у корзині один. Порадись ні з ким. Я діяв на власний ризик. І я вирішив продержатись ой як можливо. Я викинув із корзини прожектора, усю їжу. Аеростат знову почав підноситися угору. Ніч. Темрява. Густий туман. Аеростат летить невідомо куди. А внизу глухі звуки, цілий оркестр: кудкудахкають кури, співають півні, щось вигукують

людські голоси, грає гармонія. Тільки з цього оркестру я догадався, що я проїжджу над селами, хуторами, селищами.

Пролітаючи над деякими селами, я навіть чув голосні дивування, вигуки й запрошення:

— Сідай у нас.

Тоді я кидав листівки й летів далі.

Виїжджаючи з Москви у мене було 4½ мішки баласту. О 6 год. ранку я кинув останній мішок. В аеростаті крім мене й приладдя не було нічого. Я міг не турбуватись: тепер аеростат, повітряні течії, атмосфера могли робити зі мною, що їм завгодно.

На щастя, вони поведились зі мною дуже пристойно. Шар різко почав знижуватись і о 9 год. ранку аеростат гаразд сів біля роз'їзду Бочальникова, Тамбовської губернії.

Я продержався в повітрі 17 годин. Усе село оточило мене й аеростат. Мене засипали запитаннями, вигуками, промовами.

А хлопчата густим натовпом оточили апарата і почали мацати невидані досі "чудні" приладдя.

Я з великими труднощами умовив їх віддати приладдя.

Але термометра я все таки й не долічив: забрали собі "на пам'ять" селяне.

За допомогою всього села ми зібрали апарат і надіслали його до Слав'янського. Сам я поїхав до Борисоглібська.

Тут я якось узяв трубки радіоприймача в клубі.

Чудний збіг: у той час саме передавали про наш польот і я почув в етері моє прізвище й назву аеростата "Комсомолец України".

Тов. Тарасов—комсомолец, що пробув 17 годин в повітрі на аеростаті "Комсомолец України"

Молоді аеронавти з Слав'янського починають роботу по вбудуванню нового аеростата.

Вони готуються до нових польотів, до нових перемог над повітрям.

Радянська Україна, комсомолія можуть пишатись своїми героями.

І. А.

ФОТО-ХИМ-ТРЕСТ

Москва, Рождественка, 5
Телеф. №№: 5-07-50, 5-64-58 и 81-17

ЛУЧШИЕ:

ФОТО

- ПЛАСТИНКИ
- БУМАГА
- ПРИНАДЛЕЖНОСТИ
- ХИМИКАЛИИ

ШТУЧНЕ СОНЦЕ

В. Мааур

В природі ультра-фіолетове проміння входить до складу сонячного світла і складає невидиму частину сонячного спектру, що йде за останнім видимим фіолетовим промінням. У відмінні від червоної частини спектру, що робить найбільший тепловий ефект, ультра-фіолетове проміння відзначається високою хемічною активністю. Його хемічний вплив на шкіру людини — сприятливий при певних захворюваннях і щоб найдосконаліше використати цей вплив, влаштовують спеціальні сонячні санаторії.

В СРСР сонячні санаторії росташовано головним чином на узбережжі Чорного моря (Алушта, Алупка, Анапа, Геленджик, Сочі і т. інш.), гірські ж санаторії в на Кавказі.

Лікування сонцем полягає у прийманні „сонячних ванн“. На початку ванни приймають хорі не довгий час, а потім термін перебування на сонці що раз збільшується. Верхні шари нашої шкіри жадібно вбирають ультра-фіолетове проміння, а тому спочатку довгочасне перебування на сонці може спричинитися до опіків, тоді як ступневе збільшення часу освітлення тіла дає організмові змогу виробити такий колір, що охороняє його від опіків.

Такий колір усім добре відомий під іменем смаги.

Крім сонячних санаторій можна звичайно грітися на сонці в якому завгодно місці, але не всі можуть користатися як з сонця, так і з сонячних санаторій.

Міські мешканці переважну частину свого часу проводять навіть не на вільному повітрі, а ультра-фіолетове проміння сонця по містах майже цілком вбирається пилом, кіптем та іншими примішками, що насичують міську атмосферу.

Винайшовши цілющі властивості ультра-фіолетового про-

міння, медицина подбала одержати це проміння штучним способом.

Оперувати з таким промінням, звичайно, далеко зручніше ніж з промінням сонця. Нині в СРСР в усіх фізико-терапевтичних кабінетах в так зване „гірське сонце“.

Це сонце складається з кварцової лампи щоб одержувати ультра-фіолетове і оптичне (видиме) проміння.

Лампа живиться електричним током і основна її відміна від звичайних електро-ламп — це заміна скла мінеральним кварцом. Справа в тім, що звичайне скло не прозоре для ультра-фіолетового проміння.

Кварцовою лампою виловують попереджують повнотою рахіт, потім вигоюють туберкульозні захворювання шкіри, в тім числі і вовчий лишай, кістковий і суглобовий ревматизм, туберкульоз очеревини і сечостатевої органів.

Список хороб показує, що „гірське сонце“ особливо цінне для міського мешканця, позбавленого через свої умови життя природного ультра-фіолетового проміння, наслідком чого звичайно і бувають рахітичні та туберкульозні захворювання.

им ст
учні
ерапе
, гірсь
арцов
а - фі
ня.
ним т
ичайн
мінер
до зв
ультр
овують
г, по
руван
лише
изм, т
стате
до „Г
для м
о чер
ульт
ком ч
і та

Цена 15 коп.

ИСКУССТВЕННЫЕ
ПАЛЬМЫ
... ОТ 3-х РУБЛЕЙ ...

ВЫСЛАЮТСЯ
НАЛОЖЕННЫМ
ПЛАТЕЖОМ

Контрск. ул. (Красно-
октябрьская), № 5,
Рыбальченко

ВЫШЕЛ СПРАВОЧНИК (2-е издание)
3-х ЧАСОВЫХ **КРОЙКИ И ШИТЬЯ**
КУРСОВ

|| || Цена 20 коп. марками || ||

Москва, Тверская, 13. || ||

Первое издание **10.000** экземпляров
распродано

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ИНСТИТУТ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЙ ЭНДОКРИНОЛОГИИ НАРКОМЗДРАВА

Институт доводит до сведения врачей, лечебных заведений, аптекоуправлений,
: : что им приступлено к массовому производству : :

ИНСУЛИНА

Инсулин одобрен Инсулиновым Ком. Уч.-Мед. Совета НКЗ РСФСР
Стандартизован в междунар. единицах: 1 кб. см. сод. 20 межд. един.
Инсулин выпущен в упаковке 5 кб. см. — цена 1р. 45 коп. флакон
Аптекоуправлениям при оптовом заказе на Инсулин скидка 70%

Ин-т также prepares все органотерапевтические препараты:

АДРЕНАЛИН,

АНТИТИРЕОКРИН,

ПИТУИКРИН,

ТИРЕОКРИН и проч.

БОЛЬШИНСТВО ПРЕПАРАТОВ СТАНДАРТИЗОВАНО.

Препараты готовятся под наблюдением специалистов и имеют
благоприятные отзывы клиник.

Со скидкой препараты отпускаются Аптекоуправлениям, врачам
и лечебным учреждениям.

С требованиями просим обращаться:

Москва, Б. Николо-Воробьинский пер., № 10, Государственный Ин-
ститут Экспериментальной Эндокринологии НКЗ, тел. 4-03-54.

Проспекты - прейскуранты высылаются бесплатно по первому
требованию.

АКЦИОНЕРНОЕ
ОБЩЕСТВО

„ГАРМОНИЯ“

ГРОМАДНЫЙ ВЫБОР

ВЕНСКИЕ ГАРМОНИИ и БАЯНЫ

СТРУННЫЕ ИНСТРУМЕНТЫ, БУБНЫ И БАРАБАНЫ
а также полное оборудование великорусских оркестров
ВЫШЕЛ НОВЫЙ ПРЕЙС-КУРАНТ № 5, который высылается за две деся-
тикопеечные почтовые марки, вложенные в конверт.
Главный склад и магазин № 1, Москва, Покровка, 38-у.